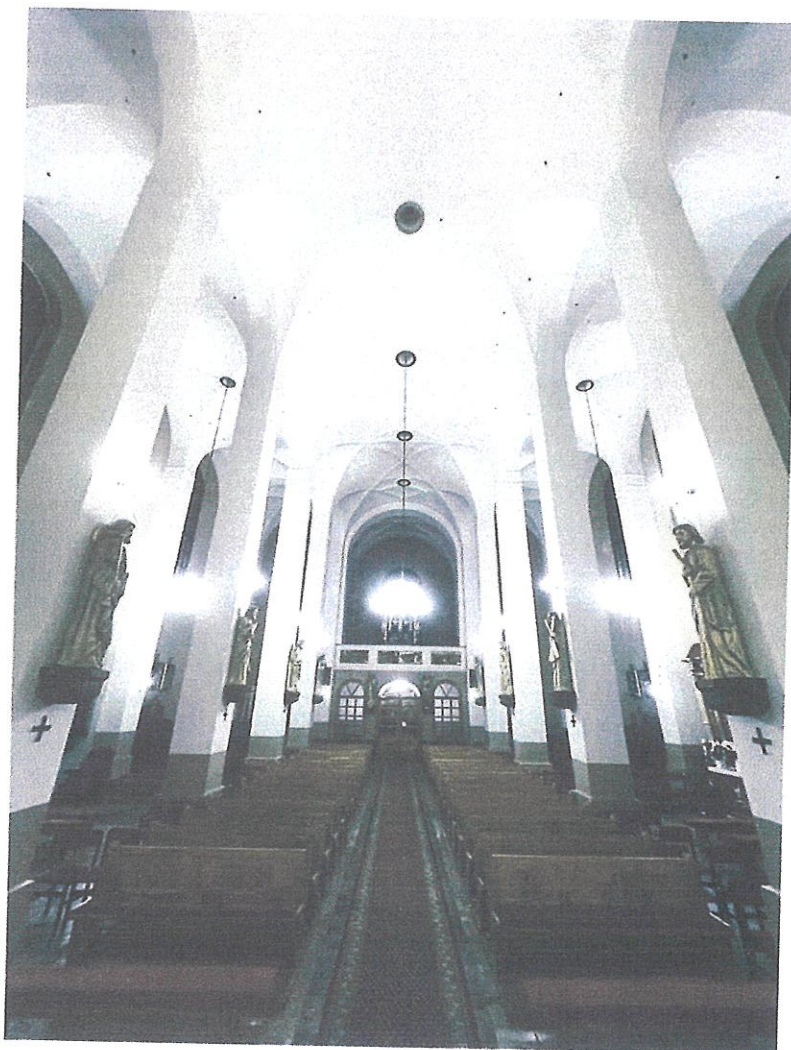

PROPONOWANA TECHNOLOGIA KONSERWACJI WYPRAW
TYNKARSKO-MALARSKICH W KOŚCIELE PARAFIALNYM
P.W. CHRYSTUSA KRÓLA W KRAJNIE

Załącznik nr do *DEC 2024*
Świętokrzyskiego Wojewódzkiego
Konservatora Zabytków w Kielcach
dnia *28.02.2024*
Znak: *ZAMR 542.425.2023*

Opracował:
mgr Wojciech Szczurek

Świętokrzyski Wojewódzki
Konservator Zabytków w Kielcach

mgr Joanna Modras

Kraków – grudzień 2023 r.

KONSERWATOR DZIEL SZTUKI
mgr Wojciech Szczurek
130-376 Kraków, ul. Mierczewskiego 14/1
tel. 600 358 213

DANE INWENTARYZACYJNE

OBIEKT	Krajno-Parcele 27, gmina Górno, Kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla, wpisany do rejestru zabytków decyzją z dnia 26.04.2017 r.
PRZEDMIOT OPRACOWANIA	Proponowana technologia konserwacji wypraw tynkarsko- malarskich w kościele parafialnym w Krajnie
INWESTOR	Parafia Rzymskokatolicka p.w. Chrystusa króla w Krajnie

OPIS I CEL PRAC

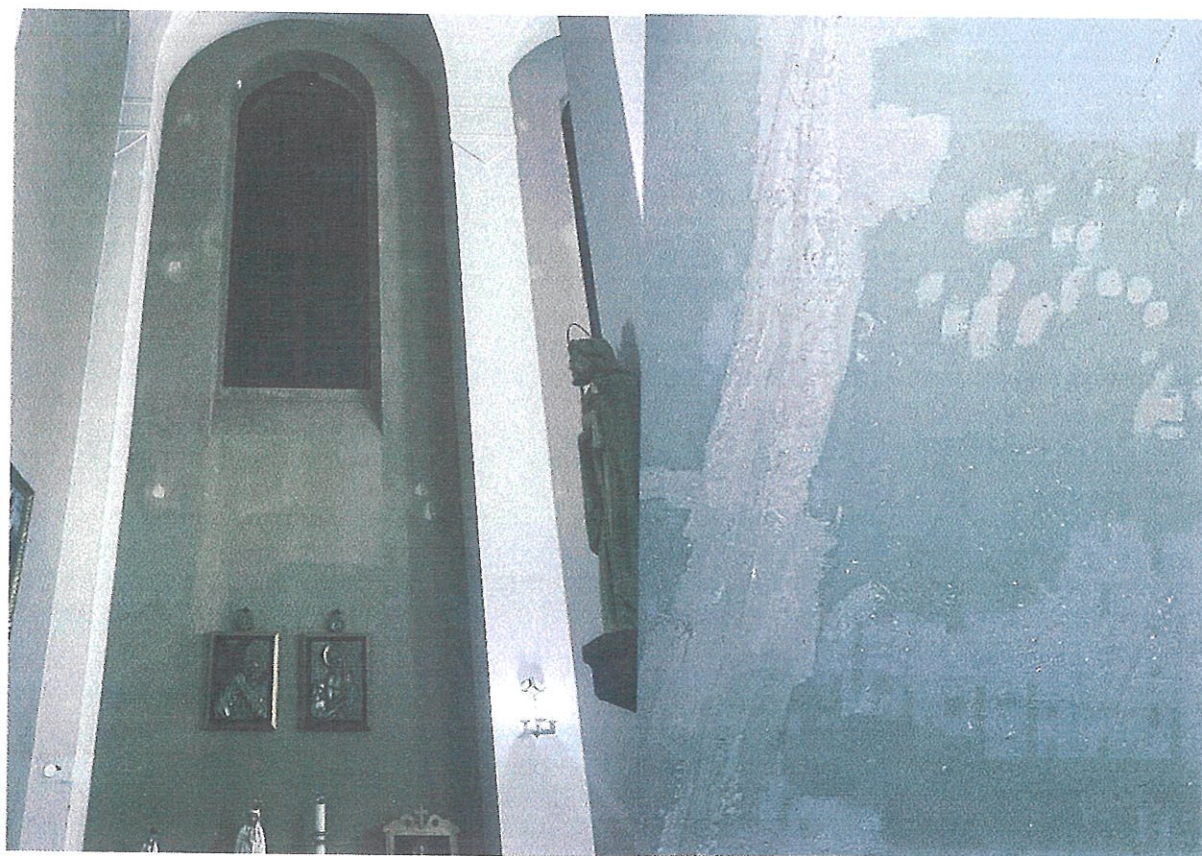
Parafię w Krajnie erygował bp Augustyn Łosiński w 1920 r. z macierzystej parafii w Daleszycach. Dużo wcześniej istniała tutaj drewniana kaplica i zabudowania dworskie. Dzisiejszy kościół p.w. „Chrystusa Króla” budowano w latach 1926-1934 wg. projektu znanego i cenionego architekta Zdzisława Mączyńskiego. Kościół poświęcono w 1934 roku. Wojna spowodowała przerwanie prac. Mimo ciężkich i ubogich lat powojennych, ukończono mury i przykryto dach, wybudowano ogrodzenie i cmentarz. Wnętrze świątyni w Krajnie zawiera zabytkowe jak i współczesne elementy wystroju. W centrum prezbiterium w ołtarzu głównym znajduje się dębowa figura Chrystusa Króla – patrona parafii. Dawniej zamiast figury prezbiterium zdobił zabytkowy ołtarz Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej, pochodzący ze starej kaplicy. Na ścianie tęczowej umieszczone są dwa ołtarze boczne z zabytkowymi obrazami w drewnianych złożonych ramach. Jeden z nich przedstawia Serce Jezusa – dawniej stanowił zasuwę ołtarza Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej; drugi – to Chrzest Jezusa w Jordanie.

Z miejscowego drewna lipowego powstała Droga Krzyżowa, składająca się nie z czternastu a z piętnastu stacji. Ostatnią stację - Zmartwychwstanie Pana Jezusa – ufundował bp Mieczysław Jaworski. Zwieńczeniem prac było poświęcenie kościoła przez bpa Kazimierza Ryczana, przy udziale bpa Mieczysława Jaworskiego 23 września 2000 r.

Kościół parafialny w Krajnie został wzniesiony wg projektu wybitnego architekta I poł. XX wieku Zdzisława Mączyńskiego. Zdzisław Mączyński urodził się 14 października 1878 roku w Spytkowicach koło Wadowic. W latach 1894 - 1897 studiował na Wydziale Budownictwa Cesarsko - Królewskiej Wyższej Szkole Przemysłowej w Krakowie. W latach 1900-1915 pracował w biurze architektonicznym Józefa Piusa Dziekońskiego w Warszawie gdzie brał udział w pracach projektowych biura przy ponad 70 kościołach. W 1927 r. Mączyński uzyskał dyplom inżyniera architekta na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Od 1906 roku poza pracą w zespole Józefa Piusa Dziekońskiego podjął własną pracę projektową. W 1909 roku Mączyński wygrał konkurs na projekt kościoła w Limanowej. Oprócz kościoła w Limanowej zaprojektował m. in. zrealizowane świątynie: Matki Boskiej Częstochowskiej w Mąkoszynie w Wielkopolsce, św. Wojciecha w Kąclowej koło Grybowa, św. Jana Chrzciciela w Książnicach koło Mielca, św. Szczepana w Krakowie, św. Marcina w Siedlcu koło Łęczycy, św. Franciszka z Asyżu w Bystrzycy, NMP Wniebowziętej w Wysowej. Projektował także monumentalne budynki użyteczności publicznej. Według jego projektów w okresie II RP wybudowano Gmach Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przy Alei Szucha (dziś gmach Ministerstwa Edukacji Narodowej) oraz Izbę Przemysłowo - Handlową

przy ulicy Wiejskiej 10 (dziś budynek Kancelarii Prezydenta RP). Zmarł 17 czerwca 1961 r. w Grybowie.

Przedmiotem i celem planowanych prac jest konserwacja wypraw tynkarsko-malarskich wraz ze scaleniem kolorystycznym monochromii ścian i sklepienia we wnętrzu kościoła parafialnego w Krajnie. Przeprowadzona w latach ubiegłych termomodernizacja budynku kościoła w czasie której wymienione zostały m.in. okna, a także instalacja elektryczna wraz z nagłośnieniem związana była z ingerencją w wyprawy tynkarsko-malarskie. Także montaż monitoringu w roku bieżącym połączony z rozprowadzeniem instalacji wpłynął negatywnie na estetykę malatury ścian. Powstałe w wyniku wspomnianych prac bruzdy i przekucia na ścianach, silne zabrudzenie wypraw malarskich (ostatnie prace malarskie we wnętrzu przeprowadzone były w latach 80 -tych XX w.), widoczne zaplamienia i przebarwienia narzucają konieczność estetycznego uporządkowania wnętrza. Ponadto planowane prace związane z odtworzeniem dekoracji malarskiej we wnętrzu wymagają przygotowania podłoża i tła w obrębie ścian i sklepienia świątyni.

Fot. 1., 2. Stan zachowania wypraw malarskich na ścianach w nawie bocznej kościoła

Obecny – zły stan zachowania wypraw obniżający walory estetyczne wnętrza świątyni narzuca konieczność podjęcia prac zmierzających do opracowania i uporządkowania powierzchni wypraw tynkarskich, a następnie ich scalenia kolorystycznego.

Na całej powierzchni ścian i sklepienia we wnętrzu kościoła zalega warstwa kurzu i brudu. Powierzchnie te są mocno zabrudzone z kurzem w zagłębieniach, rysach i na wypukłościach tynku. Sporadycznie stwierdzono pojedyncze pęknięcia, odspojenia tynku częściowo „klawiszujące”, powierzchniowe drobne wykruszenia, a także złuszczenia malatury. Lokalnie późniejsze kity i uzupełnienia są pociemniałe, a wykonane scalenia znacznie odbiegają od właściwej kolorystyki.

W dolnej partii ścian - zwłaszcza do wysokości ok. 150-160 cm od poziomu posadzki widoczne są powierzchniowe przetarcia i złuszczenia warstw malarskich, miejscami wraz z uszkodzeniami tynku. Na fragmentach tych widoczne są również drobne lokalne zaplamienia oraz ciemne zacieki, a także mechaniczne ubytki malatury. Cała powierzchnia malarskiego wystroju kościoła jest lekko przetarta na wskutek prób mechanicznego odkurzenia powierzchni, dodatkowo pokryta warstwą kurzu i innych zanieczyszczeń zatracających pierwotny koloryt. Nietrwałe spoiwo warstw malarskich powoduje lokalne łuszczenie i osypywanie się malatury. Do widocznych uszkodzeń należą też liczne spękania, oraz powierzchniowe wykruszenia wątku.

Fot. 3., 4. Pęknięcia na ścianach nawy bocznej kościoła

ZAŁOŻENIA I PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

Poniższe opracowanie przygotowano w oparciu o wizualną ocenę obiektu. Głównym celem planowanych prac jest wykonanie konserwacji estetycznej mającej na celu oczyszczenie wraz z „odświeżeniem” partii monochromii z korektą istniejącej kolorystyki, a także w ramach prac technicznych wymianę w koniecznym zakresie drobnych-zdestruowanych partii tynku (głównie w przyziemiu) z jednoczesnym ustabilizowaniem odspojonego i miejscowo rozwarstwowanego podłoża warstwy malarskiej. W tym celu zakłada się oczyszczenie powierzchni ścian i sklepienia kościoła z warstwy kurzu i zabrudzeń, następnie stabilizację podłoża poprzez wykonanie miejscowych iniekcji. Zakłada się również w ramach prac technicznych wymianę w koniecznym zakresie kitów z czasu wcześniejszych napraw, których powierzchnia i kolorystyka odbiega od oryginalnej. Prace techniczne winny także objąć swym zakresem reparację zdestruowanych partii tynków w strefie tzw. przyziemia. Lokalnie tam gdzie zdegradowane partie tynku zostaną usunięte zaleca się zastosowanie tynków renowacyjnych. W ramach prac estetycznych zakłada się scalenie kolorystyczne rys i pęknięć oraz kitów Partii monochromii proponuje się wykonać w technice krzemianowej z korektą obecnej kolorystyki. Proponuje się „rozjaśnienie” obecnej monochromii z ostatecznym rozwiązaniem kolorystyki w oparciu o próby wykonane na etapie roboczym i zatwierdzone ze

stanowiska konserwatorskiego. W przypadku podjęcia prac związanych z odtworzeniem i wykonaniem dekoracji malarskiej scalenie kolorystyczne powierzchni ścian i sklepienia winno być wykonane zgodnie z projektem i korektami na etapie prowadzenia prac.

PROGRAM PRAC I PROPONOWANE ZABIEGI KONSERWATORSKIE

A). PRACE TECHNICZNE

13. Wykonanie dokumentacji fotograficznej stanu zachowania.
14. Oczyszczenie powierzchni ścian i sklepienia we wnętrzu kościoła z niezespolonej warstwy kurzu i brudu przy użyciu miękkich pędzli, gumy chlebowej, gąbek typu „wish-up”, a w przypadku ciemnych zacieków chemicznie po wykonaniu prób i doboru odpowiednich substancji.
15. Wykonanie konsolidacji rozwarstwień podłoża. W zależności od rodzaju odspojeń proponuje się zastosować wodny roztwór Primalu AC-33, lub preparat, Ledan TB1. Zakres iniekcji jak też rodzaj użytego preparatu będzie uzależniony od stwierdzonego odspojenia.
16. Usunięcie w koniecznym zakresie wadliwych i nieestetycznych kitów z czasu wcześniejszych renowacji (wykonanych gipsem i masami szpachlowymi) których powierzchnia odbiega od powierzchni wypraw pierwotnych.
17. Uzupełnienie ubytków warstwy zaprawy, wypełnienie drobnych rys i pęknięć. Użyta zostanie zaprawa wapienno-piaskowa o stosunku spoiwa do wypełniacza analogicznym do wypraw oryginalnych. Zastosowany zostanie piasek rzeczny o grubości ziaren zbliżonej do występujących w wyprawach oryginalnych, a jako spoiwo proponuje się zastosować wapno gaszone, bezsiarkowe firmy Dullinger z Salzburga. Do wypełnienia drobnych rys i ubytków proponuje się zastosować np. szpachlówkę wapienną CL Fill Q4 Historic (Historic Kalkspachtell fein) firmy Remmers.
18. Drobne - zdegradowane partie tynku w przyziemiu zostaną miejscowo usunięte (miejsca te zostaną wyznaczone w oparciu o stan zachowania przed przystąpieniem do prac), odkażone środkiem grzybo i pleśniobójczym np. Adolit M Flussung firmy Remmers, a następnie wyprawy zostaną uzupełnione tynkiem renowacyjnym firmy Remmers (np. SP Top SR) lub Optolit (np. Optosan ASP).

B). PRACE ESTETYCZNE

5. Scalenie kolorystyczne kitów i uzupełnionych partii wypraw proponuje się wykonać w technice krzemianowej.
6. Partie monochromatyczne proponuje się „odświeżyć” w oparciu o laserunkowe farby silikonowe firmy Remmers (Historic Lasur) z korektą istniejącej kolorystyki. Wybrany produkt daje powłoki malarskie o wyrazie estetycznym starych powłok wapiennych, gdyż, jako wypełniacz zawiera kredę. Technologia ta zapewnia wysoki poziom hydrofobowości, daje pełną przepuszczalność pary wodnej i dwutlenku węgla, wykazuje niewielką skłonność do brudzenia, a także jest odporna na ścieranie (jest to bardzo ważne ze względu na użytkowy charakter wnętrza).

Opracował :
mgr Wojciech Szczurek

30-376 Kraków,
KONSERWATOR DZIEL SZTUKI
mgr Wojciech Szczurek
30-376 Kraków, ul. Miodowa 14/1
tel. 699 550 513